

Enghave skov og dens flora

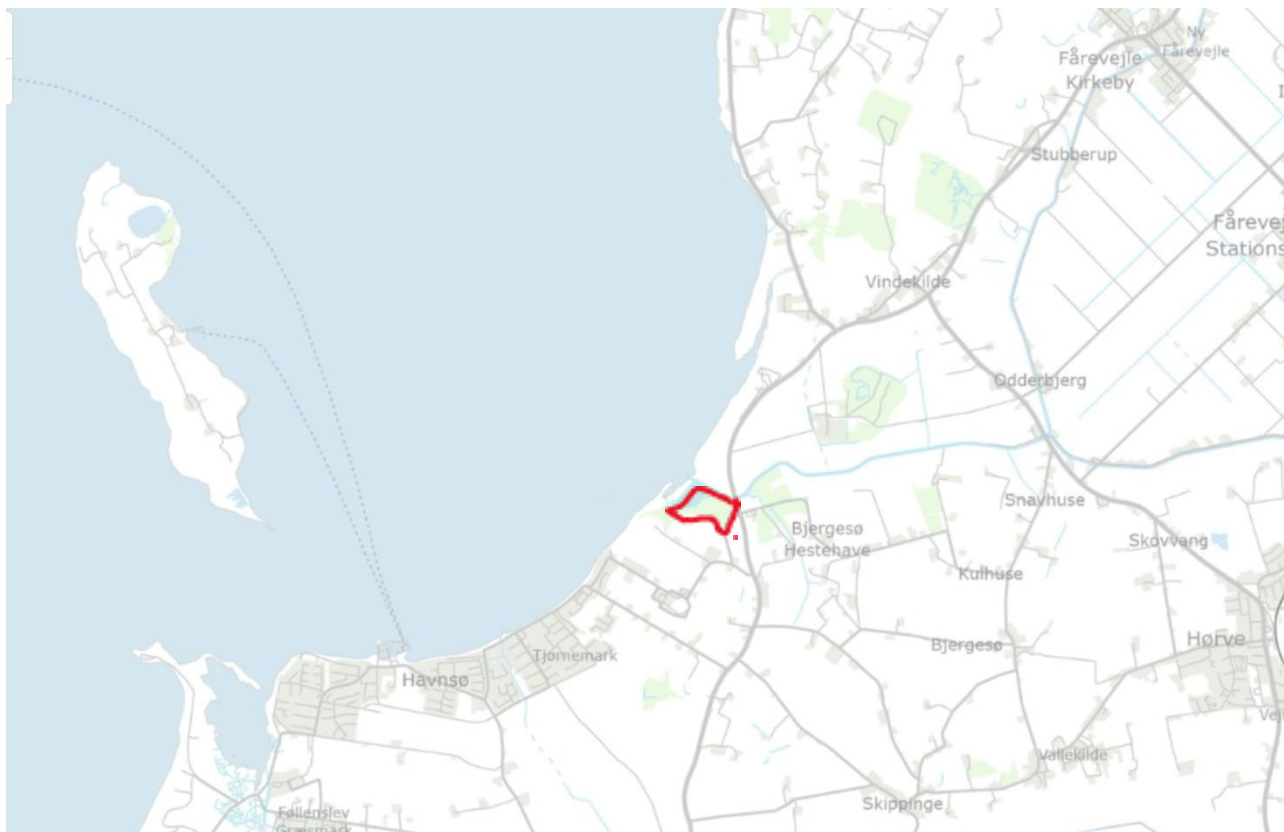

**Carsten Clausen og Hans Guldager Christiansen
Oktober 2023**

INDLEDNING

Enghave Skov ligger mellem Firstensvej, Kalundborgvej og Nekselø Bugt syd for Sanddobberne (se figur 1). Dragskanalen afgrænser skoven mod nord, og kanalen afvander Lammefjorden og løber ud i Nekselø Bugt.

Enghave Skov ejes af Staten og forvaltes af Naturstyrelsen Midtsjælland. Skoven blev udpeget til "Urørt skov" i 1994 (Carsten Poulsen, Naturstyrelsen, Midtsjælland), og der er offentlig adgang til hele skoven.

Figur 1. Enghave Skov markeret med rødt.

VORES UNDERSØGELSE

Vi har besøgt skoven månedligt fra februar til september 2023 og lavet floralister for det med rødt indtegnede areal (se figur 3). Vi følger navngivningen af planterne i "Nordens Flora" (Mossberg og Stenberg 2020). Vi har også noteret fugle, sommerfugle mv., når vi støder på dem. Bagerst i rapporten står en liste over, hvad vi har fundet.

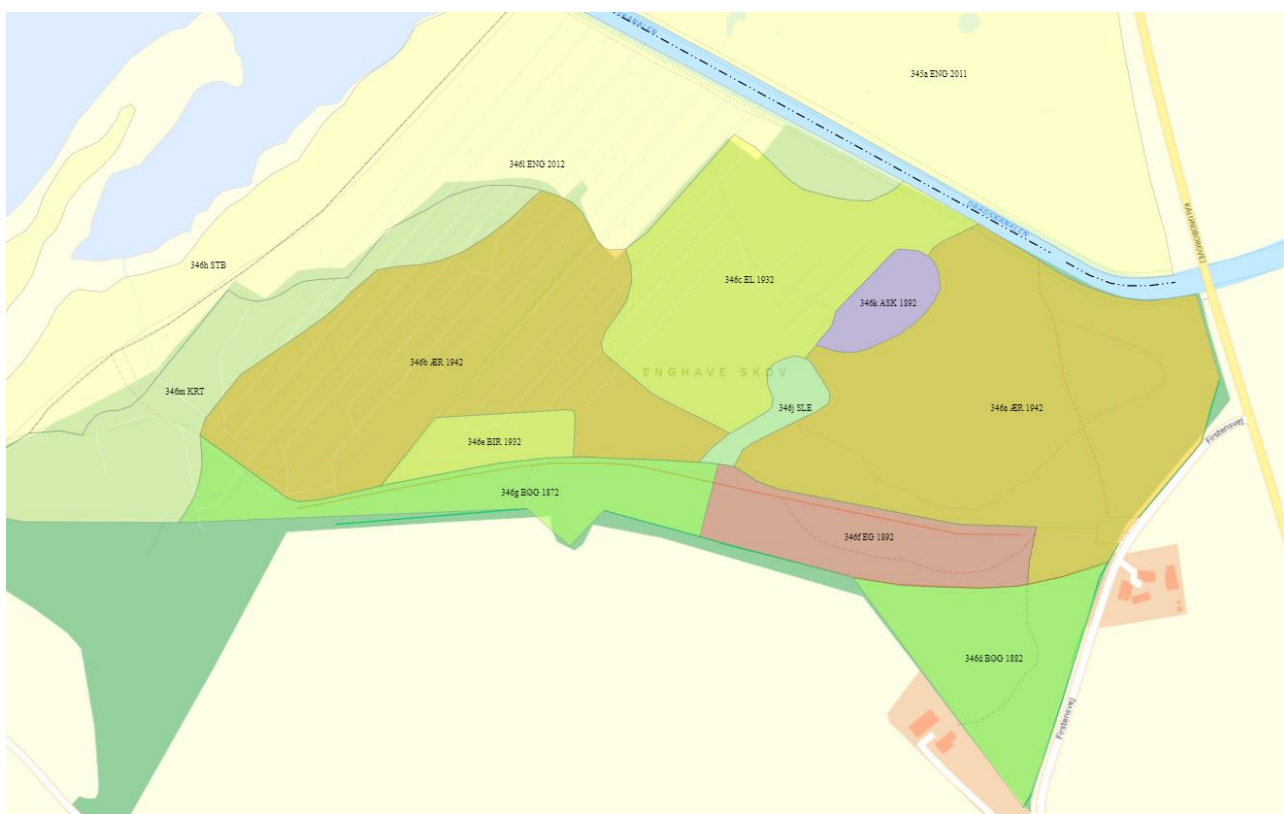
OM ENGHAVE SKOV

Skoven er ret lille, ca. 20 ha. og der er en P-plads ved Firstensvej, herfra går en sti gennem skoven ud til Nekselø Bugt. Stien er på under en km., og syd for stien ligger en markant langstrakt bakke. Her er jorden muldrig og med en rig forårsflora. Terrænet nord for stien er ret fladt ud mod Dragskanalen, og her er jorden sandet.

Vi læser landskabet således, at bakken er en morænebakke, nok en gammel havskrænt, mens terrænet nord for bakken er gammel havbund med sandet jord. Siden istiden har en relativ landhævning på 3 m fundet sted her i det sydlige Odsherred (Trap Danmark, 2021). Det meste af Enghave Skov samt de lave enge nordfor ligger således på tidligere havbund.

Dragskanalen blev gravet omkring 1872 i forbindelse med Lammefjordens afvanding. Kanalen afskar den sydlige del fra det store strandoverdrev nord for Dragskanalen, dette areal blev afgræsset. Da man åbenbart opgav at lade dyr græsse det lille hjørne syd for Dragskanalen, groede arealet til og udviklede sig efterhånden til skov. Statens Jordlovsudvalg overtog arealet med Enghave Skov fra Dragsholm Slot, og Jordlovsudvalget overlod senere arealet til Skovdistriktet (Thaarup, 2001). Siden overtagelsen har skovdriften været meget begrænset og har nok kun bestået i lidt udtynding i perioden 1980-94 (Carsten Poulsen).

Af skovkortet herunder kan det ses, at bøge- og egebevoksninger på den sydlige del af den høje morænebakke er fra sidst i 1800-tallet. De centrale og største dele af skoven er tilplantet med Ær (Ahorn) i 1942, mens der er plantet Rød-El i 1932 på de vådeste dele af skoven. En lille Askebeplantning er fra 1892, og den har måske selv udviklet sig på det våde terræn. I 1994 blev Enghave Skov udpeget til "urørt skov", hvilket indebærer, at skoven ikke drives forstligt, men at man kun fjerner risikotræer og væltede træer fra veje og stier (Carsten Poulsen).

Figur 2. Skovkort med årstal for plantning af skovens træer. Fra Naturstyrelsen Midtjylland.

SKOVENS FLORA

Det sydlige skovbryn løber på en muldrig morænebakke, her er en rig forårsflora med meget Hulrodet Lærkespore, en del Alm. Guldstjerne, Alm. Bingelurt og lidt Hvid Anemone, Hulkravet Kodriver, Liden Lærkespore og Desmerurt, sidstnævnte står især mod vest i fine bestande.

I skovbrynet står hist og her endog meget gamle træer (se figur 4). Midtvejs i det sydlige skovbryn ligger et fortidsminde, nok en bronzealderhøj.

Mod øst og syd ligger et par huse, og der er forskellige forårsblomster, som Vintergæk, Porcelænsnyacint og Påskelilje som spreder sig fra haverne ud i skovbunden.

Følger man stien langs morænebakken, er der Gul Anemone langs stien helt mod vest (figur 5).

En lille indhegnet eng i den sydvestlige del af skoven blev lidt afgræsset i år (juni). Her er mange almindelige urter samt træer af Tjørn, Bævreasp, Rose, mv. Mod sydøst på engen er der et vådere parti med meget Sylt-Star og Blære-Star, Knopsiv mv. og arterne fra engen indgår også i skovens floraliste. Længst mod syd er der et nåltræs-stykke, mest med Østrigsk Fyr, dette område er ikke med i denne undersøgelse.

Figur 3. Orthofoto af Enghave Skov. Det undersøgte område er markeret med rødt.

Figur 4. Et gammelt egetræ på morænebakken mod syd i Enghave Skov.

Mod vest og nord er skoven heget af ud mod en stor eng, som er domineret af Tagrør. Engen så ikke ud til at være græsset i 2022. Hegnet ind mod skoven står et stykke inde i skoven langs det nordlige skovbryn.

Fra P-pladsen går en bred sti på tværs af skoven mod vest og parallelt med morænebakken. Nord for stien falder skovbunden ned mod de lave strandenge og Dragskanalen, som afvander Enghave Skov. Denne del af skoven er ret fugtig med flere grøfter, og floraen i skovbunden består i store træk af Alm. Bingelurt, og der er også meget Vorterod (se figur 6). Langs grøfterne er der meget Mose-Bunke og nær Dragskanalen er der Bjerg-Ærenpris. I skovbrynet langs Dragskanalen står en del Bredbladet Mangeløv, i skovbunden ses Stikkelsbær og Alm. Hæg, og der er mange væltede træer (se forsidefoto).

Den østlige del af skoven er nærmest dækket af Ramsløg. Går man ad den brede skovsti/vej fra P-pladsen mod vest, er der i starten Ramsløg langs stien. Sidenhen kommer også partier med Alm. Bingelurt, m.v.

Ramsløg er en i Danmark hjemmehørende plante, der har været dyrket som lægeplante siden Middelalderen (Hartvig 2015). Planten er smuk i blomstringstiden, når den dækker skovbunden med sine snehvide blomster og blanke, grønne blade. Den dufter stærkt af hvidløg, og den dyrkes

Figur 5. Gul og Hvid Anemone langs med skovstien mod vest.

også som både spise- og prydpilante. Allerede tidligt på sommeren visner planten hen, og skovbunden dækkes af de gulnede blade, hvilket givetvis er med til at holder andre skovbundsplanter nede. (Skytte Christiansen, 1969). Ramsløg vokser især i skyggefulde, kystnære skove, og den er almindelig til ret almindelig på Øerne og Bornholm samt i Østjylland og stedvis ret almindelig også i store dele af Nordjylland. Den er under fortsat udbredelse, hvilet sandsynligvis hænger sammen med spredning fra haver (Hartvig 2015) (Se figur 7).

Mod øst er der et skovbryn med en græsribat ud mod Firstensvej. Her findes en række almindelige grøftekantplanter som Pastinak, Vild Kørvel, Alm. Rapgræs, Mælkebøtte mv., som også indgår i skovens floraliste uden at de dog er skovplanter. Det samme gælder skovbrynet mod nordøst ved Dragskanalen. Helt mod vest er der små overdrevarsarealer, som tilhører Naturstyrelsen, med gode arter som Stor Knopurt, Rundbælg og andre lyskrævende arter. Arterne Vår-Gæslingeblomst, Tandfri Vårsalat, Bakke-Forglemmigej og Enårig Rapgræs står i kanten af skoven på den overdrevarsagtig jord

Der er ingen Nationalt Røddelistede arter i Enghave Skov. Til gengæld er skoven interessant, da den er udpeget som urørt skov, hvor døde og væltede træer for lov at stå, hvilket er godt for biodiversiteten. Forårsfloraen er ganske rig, og herunder opregner vi de arter, (positiv-arter) som er typiske for naturlige arealer.

Figur 6. Vandfyldte grøfter i den nordlige del af skoven. Skovbunden er fuld af Vorteroed.

SKOVENS POSITIV-ARTER

Positiv-arter er arter, som er knyttet til beskyttede eller typiske naturtyper. Positiv-arter indikerer god naturkvalitet (Leth, 2006).

Positiv-art	Kategori
Akselblomstret Star	AP
Alm. Hvene	AP
Alm. Pimpinelle	AP
Alm. Rundbælg	AP
Alm. Sølv-Potentil	AP
Bjerg-Ærenpris	AP
Dansk Arum	SP
Desmerurt	AP
Dunet Dueurt	AP
Eng-Havre	HP
Gul Anemone	HP
Hulkravet Kodriver	AP
Hulrodet Lærkespore	AP
Hundekvik	UP
Håret Star	AP

Håret Sølv-Potentil	AP
Liden Lærkespore	HP
Marehalm	AP
Mark-Frytle	AP
Mark-Krageklo	AP
Nøgle-Skræppe	HP
Rank Vinterkarse	UP
Stor Knopurt	AP
Tidlig Skov-Hejre	SP
Vand-Mynte	AP
Vellugtende Gulaks	AP

Tabel 1. Positiv-arter fra Enghave Skov

AP: Alm. positiv-art

HP: Hist-og-her positiv-art

UP: Ualmindelig positiv-art

SP: Sjælden positiv-art

I alt fandt vi 26 positiv-arter i skoven. Det er ikke så mange. Den samlede floraliste står bag i rapporten, og her talte vi i alt 158 forskellige urter og 49 buske og træer. Sammenfattende må vi sige, at Enghave Skov ikke er så artsrig, men skoven er ikke så gammel og heller ikke så stor. Men skoven er under alle omstændigheder en dejlig skov at besøge, og man kan glæde sig over, at skoven er udlagt til urørt skov med mange væltede og døde træer, med de våde nordlige skovpartier, forårsfloraen og det rige fugle-og dyreliv i skoven.

LITTERATUR

Hartvig, Per 2015: Atlas Flora Danica. – Gyldendal.

Leth, Peter 2006: Status for Vestsjællands Flora 2006. - På Dansk Botanisk Forenings hjemmeside.

Mossberg, Bo og Lennart Stenberg 2020: Nordens Flora. – Gyldendal. Oversat til dansk og bearbejdet af Jon Feilberg.

Skytte Christiansen, M. 1969: Skovens planteliv. I: Danmarks Natur bd. 6 Skovene (red: Nørrevang, Meyer og Kehler), Politikens Forlag.

Thaarup, Holger T., 2001: Fra storgodsdrift til fritidslandskab. I: Fra Holbæk Amt, Årbog for kulturhistorien i Holbæk Amt 2001. – Historisk Samfund for Holbæk Amt.

Trap Danmark (red: Niels Elers Koch) 2021: Odsherred, Holbæk, Kalundborg (bind 21). – Trap Danmark A/S og Gads Forlag A/S, 6. udg.

Figur 7. Enghave Skovs massive bevoksninger af Ramsløg i det tidlige forår 2023.

Floraliste for Enghave Skov

Ager-Padderok	Alm. Vej-Pileurt	Erantis	Hvas Randfrø
Ager-Snerle	Bakke-Svingel	Feber-Nellikerod	Hvid Anemone
Ager-Svinemælk	Bjerg-Ærenpris	Fersken-Pileurt	Hvid Kløver
Ager-Tidsel	Bleggul Snerre	Filtet Burre	Hvid Snerre
Akselblomstret Star	Blære-Star	Fingerbøl	Hyrdetaske
Alm. Bingelurt	Blød Hejre	Fløjlsgræs	Høst-Borst
Alm. Bjørneklo	Blød Storkenæb	Foder-Kulsukker	Håret Star
Alm. Fuglegræs	Bredbladet Mangeløv	Glat Burre	Håret Sølv-Potentil
Alm. Guldstjerne	Burre-Snerre	Glat Vejbred	Kantet Dueurt
Alm. Hulsvøb	Butbladet Skræppe	Gold Hejre	Knippe-Star
Alm. Hundegræs	Cikorie	Grå-Bynke	Knold-Rottehale
Alm. Hvene	Dansk Arum	Gul Anemone	Knop-Siv
Alm. Hønsetarm	Desmerurt	Gul Snerre	Korn-Valmue
Alm. Katost	Draphavre	Gærde-Snerle	Kost-Fuglemælk
Alm. Kongepen	Dunet Dueurt	Gærde-Valmue	Krat-Ærenpris
Alm. Mangeløv	Dunet Steffensurt	Gåsepotentil	Kruset Skræppe
Alm. Pimpinelle	Døvnælde	Haremad	Kruset Tidsel
Alm. Rajgræs	Enblomstret	Have-Guldnælde	Krybende Baldrian
Alm. Rapgræs	Flittergræs	Hjortetrøst	Krybende Potentil
Alm. Rundbælg	Eng-Brandbæger	Hulkravet Kodriver	Kæmpe-Svingel
Alm. Røllike	Eng-Havre	Hulrodet Lærkespore	Kær-Galtetand
Alm. Svinemælk	Eng-Rapgræs	Hundekvik	Kær-Tidsel
Alm. Sølv-Potentil	Enårig Rapgræs	Hundepersille sp.	Lancet-Vejbred

Lav Ranunkel
Liden Burre
Liden Lærkespore
Lund-Rapgræs
Læge-Oksetunge
Løgkarse
Lådden Dueurt
Mangebladet Lupin
Marehalm
Mark-Forglemmigej
Mark-Frytle
Mark Krageklo
Marts-Viol
Miliegræs
Mose-Bunke
Muse-Vikke
Mælkebøtte ssp.
Nyrebladet Ranunkel
Nøgle-Skræppe
Pastinak
Porcelænsnyacint
Prikbladet Perikon
Pyrenæisk Storkeæb
Påskelilje
Ramsløg
Rank Vejsennep
Rank Vinterkarse
Rejnfan
Rundbladet Katost
Ru Svinemælk
Rød Kløver
Rød Tandbæger
Rød Tvetand
Sildig Gyldenris
Skive-Kamille
Skov-Galtetand
Skov-Løg
Skovmærke
Skov-Stilkaks
Skov-Viol
Skvalderkål
Smalbladet Vikke
Sort Natskygge
Spidsbladet Vej-Pileurt
Stinkende Storkeæb

Stor Fladstjerne
Stor Knopurt
Stor Nælde
Strand-Kogleaks
Strand-Svingel
Strand-Vejbred
Svine-Mælde
Sylt-Star
Tagrør
Tandfri Vårsalat
Tidlig Skov-Hejre
Tveskægget Ærenpris
Uldbladet Kongelys
Vand-Mynte
Vand-Pileurt
Vedbend-Ærenpris
Vellugtende Gulaks
Vild Kørvel
Vild Løg
Vintergæk
Vorterod
Vår-Gæslingeblomst

Træer/buske
Ahorn
Alm. Gedeblad
Alm. Hvidtjørn
Alm. Hylde
Alm. Hæg
Alm. Røn
Alm. Snebær
Ask
Avnbøg
Balsam-Poppel
Benved
Brombær ssp.
Bævreasp
Bøg
Dun-Birk
Dunet Gedeblad
Engriflet Hvidtjørn
Europæisk Lærk
Glat Hunderose
Grå-El
Grå-Pil
Hassel
Hestekastanje
Hindbær
Hvid-Gran
Håret Blågrøn Rose
Korbær
Kristtorn
Mirabel
Rynket Rose
Rød-Gran
Rød-El
Selje-Pil
Selje-Røn
Skov-Elm
Skov-Fyr
Skovranke
Skov-Æble
Slåen
Solbær
Spids-Løn
Stikkelsbær
Stilk-Eg
Syrén

Vild Ribs
Vinter-Eg
Vorte-Birk
Østrigsk Fyr
Fugle
Bogfinke
Dompap
Fasan
Gransanger
Grågåse
Gråkrage
Gulbug
Gærdesanger
Gærdesmutte
Hættemåge
Musvit
Ringdue
Rødhals
Rørsanger
Sangdrossel
Sjagger
Skarv
Solsort
Spætmejse
Stor Flagspætte
Storspove
Sommerfugle
Blodplet
Citronsommerfugl
Dagpåfugleøje
Græsrandøje
Hvidmåler
Lille Kålsommerfugl
Nældens Takvinge
Okkergul Randøje
Sortmåler
Stor Kålsommerfugl
Andet
Hare
Kæmpe Støvbold
Muldvarp
Rådyr
Vinbjergsnegl